

**Załącznik nr 2
do wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego**

Toruń, dnia 17 stycznia 2017 r.

Dr Agnieszka Szpak, adiunkt
Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych
Uniwersytet Mikołaja Kopernika

**AUTOREFERAT
przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych**

1. Imię i Nazwisko:

Agnieszka Szpak

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe:

Doktor nauk prawnych, stopień nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu z dnia 18 kwietnia 2007 r.

Tytuł rozprawy doktorskiej: „Status prawny zatrzymanych w Guantanamo Bay, na Kubie”

Promotor: Prof. dr hab. Jan Białocerkiewicz

Recenzenci: Prof. dr hab. Tadeusz Jasudowicz (UMK), Prof. dr hab. Jan Sandorski (UAM)

Magister stosunków międzynarodowych uzyskany na Wydziale Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (21 czerwca 2005 r.)

Tytuł pracy magisterskiej: „Użycie siły w stosunkach międzynarodowych”

Promotor: Prof. dr hab. Janusz Symonides

Magister prawa, dyplom uzyskany na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (7 kwietnia 2004 r.);

Tytuł pracy magisterskiej: „Interwencja humanitarna – aspekt prawny”.

Promotor: Prof. dr hab. Jan Białocerkiewicz

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

2010- adiunkt na Wydziale Politologii i Studiów Międzynarodowych UMK (Katedra Prawa Międzynarodowego i Europejskiego)

2007-2010 adiunkt w Instytucie Stosunków Międzynarodowych Wydziału Nauk Historycznych UMK.

4. Wskazanie osiągnięcia, o którym mowa w art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki:

Moim podstawowym osiągnięciem naukowo-badawczym, o którym mowa w art. 16 ust. 2 ustawy w dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki jest opublikowana rozprawa „Budowanie pokoju a bezpieczeństwo ludzkie – wzajemne relacje”, Wydawnictwo Naukowe UMK 2016 (rozprawa habilitacyjna). Książka wpisuje się w studia bezpieczeństwa, stanowiące subdyscyplinę nauki o stosunkach międzynarodowych. *Security studies* obejmują dziś całokształt problematyki bezpieczeństwa w wymiarze narodowym i międzynarodowym, współczesne systemy bezpieczeństwa w wymiarze militarnym i niemilitarnym oraz ich funkcjonowanie na różnych poziomach organizacyjnych. Przedmiot badań w rozprawie obejmuje funkcjonowanie bezpieczeństwa na poziomie globalnym w jego aspekcie podmiotowym obejmującym bezpieczeństwo ludzkie lub też ludzki wymiar bezpieczeństwa oraz budowanie pokoju i różne działania i operacje mieszczące się w ramach tej koncepcji. Na problem badawczy pracy „Budowanie pokoju a bezpieczeństwo ludzkie – wzajemne relacje” składa się określenie wzajemnych relacji koncepcji bezpieczeństwa ludzkiego i budowania pokoju. Główne pytanie badawcze brzmi więc następująco: Co składa się na koncepcje bezpieczeństwa ludzkiego i budowania pokoju i jakie są ich wzajemne relacje? Aby na nie odpowiedzieć konieczna była rekonstrukcja dwóch tytułowych koncepcji – bezpieczeństwa ludzkiego i budowania pokoju. Z kolei celem niniejszych badań jest przegląd i systematyzacja poglądów na temat bezpieczeństwa ludzkiego (dostarczenie wiedzy) oraz charakterystyka obu tytułowych koncepcji. Ten cel można określić jako eksploracyjny i opisowy zarazem. Z drugiej strony celem jest wyjaśnienie związków między dwiema tytułowymi koncepcjami i wskazanie działań podejmowanych w ramach budowania pokoju, które mogą się przyczynić do wzrostu bezpieczeństwa ludzkiego. Ten cel można określić jako wyjaśniający (określający wzajemne relacje). Cele te z całą pewnością służą realizacji funkcji poznawczej. Problem badawczy został określony precyzyjnie, ale dość ogólnie. Jego operacjonalizacja (uszczegółowienie) ma miejsce poprzez sformułowanie hipotez i pytań badawczych. Pierwsza postawiona hipoteza brzmi: istnieje współzależność między bezpieczeństwem ludzkim a budowaniem pokoju, w tym znaczeniu, że budowanie pokoju przyczynia się do zapewnienia bezpieczeństwa ludzkiego, a

bezpieczeństwo ludzkie do budowania pokoju, a wszystko to przekłada się na realizację wspólnego celu czyli zwiększenie globalnego pokoju, stabilizacji i bezpieczeństwa. Koncepcje te w pewnym stopniu – w warunkach konfliktu i sytuacji pokonfliktowej – się wręcz zazębiają. Po drugie, istnieje ścisły związek między budowaniem pokoju i bezpieczeństwem ludzkim a odbudową słabych państw lub wręcz „państw upadłych” – realizacja wskazanych koncepcji pozwala skierować „państwa upadłe” na ścieżkę rozwoju i osiągnięcie stanu sprawnego funkcjonowania. Rozprawa zawiera także rozwinięty wstęp metodologiczny.

Aby osiągnąć zamierzony cel badań autorka w ramach poszczególnych rozdziałów rozprawy udzieliła odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

1. Jak zdefiniować bezpieczeństwo, bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo międzynarodowe, bezpieczeństwo społeczno-kulturowe i ekonomiczne i na tym tle bezpieczeństwo ludzkie? Jakie są związki tego ostatniego z bezpieczeństwem społeczno-kulturowym i ekonomicznym?
2. Jakie były przyczyny sformułowania koncepcji bezpieczeństwa ludzkiego? Jaka jest jego geneza? Czy koncepcja bezpieczeństwa ludzkiego jest potrzebna?
3. Jaka jest wartość koncepcji bezpieczeństwa ludzkiego? Na czym polega jej nowatorstwo?
4. Jak rozumieć pokój?
5. Jakie działania są podejmowane w ramach budowania pokoju oraz jakie organy i instytucje mają przyczyniać się do budowania pokoju i czy są one skuteczne?
6. Jaką rolę w budowaniu pokoju odgrywają operacje pokojowe?
7. Jaka jest rola w budowaniu pokoju interwencji humanitarnych i koncepcji „odpowiedzialności za ochronę”?
8. Jaka jest rola pomocy humanitarnej i rozwojowej w budowaniu pokoju i rozwoju?
9. Jakie zależności występują między rozwojem a bezpieczeństwem ludzkim?
10. Czy i w jaki sposób realizacja Milenijnych Celów Rozwoju i Celów Zrównoważonego Rozwoju przekłada się na budowanie pokoju i realizację bezpieczeństwa ludzkiego?
11. Jaką rolę w budowaniu pokoju spełnia zasada rządów prawa?
12. Jaką rolę w budowaniu pokoju spełnia sprawiedliwość tranzytywna? Jakie mechanizmy mogą zostać wykorzystane w ramach tej sprawiedliwości?
13. Jaką rolę odgrywają międzynarodowe trybunały karne w walce z bezkarnością i wykorzenianiem przemocy, a przez to w budowaniu pokoju i realizacji bezpieczeństwa ludzkiego?
14. Jakie są wady i zalety mechanizmów sprawiedliwości tranzytywnej?
15. Jaką rolę w budowaniu pokoju pełni społeczeństwo obywatelskie?

16. Jaka jest rola społeczeństwa obywatelskiego w rozwiązywaniu problemu „państw upadłych”?
17. Jakie znaczenie dla budowania pokoju ma rozbrojenie, demobilizacja i reintegracja?
18. Jakie znaczenie dla budowania pokoju ma przeciwdziałanie proliferacji małej i lekkiej broni?
19. Jakimi instrumentami w walce z nielegalnym handlem małą i lekką bronią dysponujemy?
20. Jaka jest rola budowania pokoju w rozwiązywaniu problemu „państw upadłych”?
21. Jakie są implikacje stanu upadłości państwa dla bezpieczeństwa ludzkiego?
22. Jakie sposoby można zastosować do rozwiązania problemu „państw upadłych”?
23. Jaka jest rola budowania pokoju i bezpieczeństwa ludzkiego w walce z terroryzmem?

W pracy zastosowano ujęcie systemowo-redukcyjno-systemowe. Ujęcie redukcyjno-systemowe jest konieczne dla wnikiwej analizy istoty badanych zjawisk, natomiast ujęcie systemowe pozwala na spojrzenie na badaną rzeczywistość lub jej wycinek jako na pewną całość. Pozwala także w nowy sposób spojrzeć na relacje zachodzące między poszczególnymi elementami jednej lub kilku całości. Ujęcie redukcyjno-systemowe przejawia się w analizie poszczególnych działań podejmowanych w ramach budowania pokoju. W niniejszej rozprawie jako podstawowe przyjęto jednak przede wszystkim podejście systemowe. Metoda systemowa charakteryzuje się ujmowaniem badanego obiektu jako systemu, a tego systemu jako całości złożonej z elementów zależnych od siebie wzajemnie, jak i od tej całości; uwzględnianiem ogółu warunków, w jakich owa całość (system) działa oraz traktowaniem danego systemu jako należącego do większego systemu (nadsystemu). Podejście systemowe przejawia się w analizie wzajemnych relacji między budowaniem pokoju a bezpieczeństwem ludzkim. Podstawowym kryterium wyboru metod badawczych była konieczność uzyskania weryfikacji przyjętych hipotez badawczych, a dzięki temu osiągnięcie zakładanego celu badawczego. Konieczne było także wzięcie pod uwagę interdyscyplinarnego charakteru badanej problematyki. Odpowiednio do tego w niniejszej pracy zastosowano następujące metody badawcze: instytucjonalno-prawną (w tym analizy dokumentów), analizy systemowej, analizy funkcjonalnej, badania/studiowania i krytycznej analizy literatury przedmiotu.

Tytułowa koncepcja bezpieczeństwa ludzkiego zdobywa coraz większą popularność i znaczenie. Bezpieczeństwem ludzkim zajmują się naukowcy z różnych dziedzin nauki – nauk o polityce, w tym stosunków międzynarodowych, prawa (zwłaszcza prawa międzynarodowego) i szeroko pojętego bezpieczeństwa. Interdyscyplinarny oraz wykraczający poza czysto militarny aspekt charakter badań nad bezpieczeństwem oferuje pewne korzyści, a mianowicie pozwala na szerokie i kompleksowe spojrzenie na złożoną problematykę bezpieczeństwa XXI wieku. Bezpieczeństwo ludzkie określono w rozprawie jako stan i proces obejmujący pewność przetrwania, funkcjonowania i możliwość rozwoju

oraz zaspokojenie podstawowych potrzeb jednostek ludzkich. Jako pewna koncepcja, która powinna być realizowana w praktyce bezpieczeństwo ludzkie stawia w centrum zainteresowania, analizy i wszystkich działań człowieka i jego potrzeby. Bezpieczeństwo międzynarodowe i narodowe są instrumentalne wobec bezpieczeństwa ludzkiego, a więc ich realizacja również powinna służyć w ostateczności człowiekowi.

Niewątpliwie największym zagrożeniem dla bezpieczeństwa nie tylko państw, ale także jednostek są konflikty zbrojne. Współcześnie jednak pojęcie bezpieczeństwa wykracza poza aspekt militarny. Rada Bezpieczeństwa ONZ szeroko interpretowała termin „zagrożenie dla międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa” obejmując nim m.in. konflikty zbrojne międzynarodowe i niemiędzynarodowe, poważne naruszenia praw człowieka, odmowę prawa do samostanowienia, proliferację broni masowego rażenia i międzynarodowy terroryzm. Rada Bezpieczeństwa uznała za takowe zagrożenie także epidemię chorób takich jak HIV/AIDS czy ostatnio Eboli. Wskazuje to na postępującą sekurytyzację zdrowia publicznego. Dla powstania koncepcji bezpieczeństwa ludzkiego kluczowe są dwa elementy: koniec „zimnej wojny” i globalizacja. Koniec zimnej wojny dał początek nowej erze w stosunkach międzynarodowych. Rozpad ZSRR oznaczał nie tylko odsunięcie na dalszy plan zagrożenia zbrojnej konfrontacji, lecz także zakończenie wielu konfliktów prowadzonych w obrębie dwóch przeciwstawnych bloków ideologicznych, lecz rękoma innych państw. W świecie post-zimnowojennym groźba wybuchu międzynarodowego konfliktu zbrojnego na dużą skalę przestała być pierwszoplanową obawą społeczności międzynarodowej. Zainteresowanie społeczności międzynarodowej skierowało się w stronę konfliktów wewnętrznych i wzrastającej liczby ofiar wśród osób cywilnych w takich konfliktach. Tradycyjna koncepcja bezpieczeństwa militarnego nie przystawała do tych realiów. Państwa były bardziej bezpieczne niż w czasie „zimnej wojny”, ale ich obywatele już nie. Globalizacja także odegrała istotną rolę dla przyjęcia nowej koncepcji bezpieczeństwa ludzkiego, jako że stanowiła źródło nowych zagrożeń dla bezpieczeństwa. Wiele zagrożeń dla bezpieczeństwa ludzkiego jest uznawanych za ciemne strony globalizacji, np. transnarodowa przestępczość zorganizowana, handel narkotykami, proliferacja małej i lekkiej broni, handel ludźmi, degradacja środowiska naturalnego i terroryzm. Skoro zagrożenia te mają charakter transnarodowy walka z nimi nie może być prowadzona w granicach pojedynczych państw, lecz powinna być podejmowana we współpracy międzynarodowej. Współzależność państw i ludzi powoduje, że zagrożenia w jednej części świata są postrzegane jako zagrożenie dla ludzi z innych części świata. Nastąpiła zmiana paradygmatu bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo militarne wciąż odgrywa istotną rolę, a stabilne i silne państwa są jego gwarancją, jak również gwarancją bezpieczeństwa swoich obywateli, jednak w latach 90-tych XX wieku pojawiła się nowa koncepcja bezpieczeństwa ludzkiego (*human security*). Do jej wykształcenia przyczyniło się dzieło B. Buzana, O. Wævera i J. de Wilde *Security. A New*

Framework for Analysis z 1998 r., w którym wskazano na pięć obszarów (sectors) bezpieczeństwa i odpowiadających im zagrożeń: bezpieczeństwo militarne (zagrożenia o charakterze wojskowym wynikające z stosowania siły zbrojnej), bezpieczeństwo polityczne (zagrożenia związane z funkcjonowaniem władzy i aparatu rządu), bezpieczeństwo ekonomiczne (zagrożenia wynikające z związków między handlem, produkcją i sferą finansową), bezpieczeństwo społeczne (zagrożenia dla wspólnej/zbiorowej tożsamości) i bezpieczeństwo ekologiczne (zagrożenia wynikające z zniszczenia ziemskiej biosfery w związku z działalnością człowieka). Autorzy ci sformułowali nowe podejście do bezpieczeństwa narodowego, kwestionując przy tym pierwszoplanowe znaczenie militarnego wymiaru bezpieczeństwa.

Koncepcja bezpieczeństwa ludzkiego oferuje innowacyjne podejście mające zapewnić holistyczne, kompleksowe zajęcie się źródłami zagrożeń dotyczącymi ludzi na całym świecie. Zagrożenia te są różne i mają charakter transgraniczny oraz globalne skutki. Bezpieczeństwo ludzkie skupia się na ludziach jako beneficjentach oraz równocześnie dostarczycielach bezpieczeństwa. Bierze pod uwagę potrzeby ludzkie oraz możliwości ludzkich populacji. Koncepcja ta uznaje, że korzenie konfliktów zbrojnych tkwią w społecznym i politycznym wykluczeniu, przemocy strukturalnej i nierówności. Koncepcja bezpieczeństwa ludzkiego nie opiera się tylko na budowaniu instytucji liberalnej demokracji wolnorynkowej, ale raczej na ochronie socjalnej obywateli. Silne państwo to takie, które jest w stanie zapewnić swoim obywatelom przetrwanie, godne życie i inne podstawowe potrzeby społeczne. To właśnie państwa są dziś uważane za służące ludziom, a nie odwrotnie.

Dlatego też dzisiaj, jak i w przyszłości dużą rolę będzie odgrywać obudowa państw po konflikcie i budowanie w nich pokoju. Społeczność międzynarodowa może pomóc w wewnętrznej odbudowie państw wychodzących z konfliktu (w ramach budowania pokoju), lecz nigdy nie powinna i nie może zastąpić danego państwa w rozwijaniu lokalnej zdolności do odbudowy. Jeżeli chodzi o budowanie pokoju należy zauważyć, że celem minimum operacji budowania pokoju jest zapobieżenie nawracaniu konfliktu zbrojnego. Celem ostatecznym, maksymalnym jest osiągnięcie pozytywnego pokoju, który obejmuje także poszanowanie praw człowieka, pojednanie, zmianę wartości i wymierzenie sprawiedliwości. Dla zapewnienia pokoju konieczne jest przestrzeganie praw człowieka, z drugiej strony prawa te najpełniej mogą być realizowane właśnie w stanie pokoju. W niniejszej pracy chodzi o ten bardziej ambitny cel budowania pokoju, a więc nie negatywny pokój, lecz pozytywny, który Zgromadzenie Ogólne ONZ określiło w swojej rezolucji nr 53/243 (*Deklaracja i program działania dla kultury pokoju*) jako obejmujący „pozytywny, dynamiczny, partycypacyjny proces, w którym zachęca się do dialogu, a konflikty rozwiązywane są w duchu wzajemnego zrozumienia i współpracy” (preambuła). Do tego celu dopasowane są konkretne działania,

przedstawione w rozprawie znajdujące się w międzypolu (części wspólnej dla bezpieczeństwa ludzkiego i budowania pokoju). Tytułem uzupełnienia należy wyjaśnić, że zakresy przedmiotowe koncepcji bezpieczeństwa ludzkiego i budowania pokoju nie zawsze są tożsame, w tym znaczeniu, że budowanie pokoju jest ściśle związane z konfliktem zbrojnym, natomiast bezpieczeństwo ludzkie obejmuje także działania podejmowane w czasie pokoju, np. walka z przestępczością zorganizowaną, chorobami czy zanieczyszczeniem środowiska poza warunkami konfliktu zbrojnego.

W rozdziale I poruszone zostały zagadnienia o charakterze wprowadzającym takie jak: pojęcie bezpieczeństwa ludzkiego i pojęcie budowania pokoju oraz ich szersze tło i relacje z takimi pojęciami jak bezpieczeństwo narodowe, międzynarodowe, ekonomiczne i społeczno-kulturowe. W tym też rozdziale sporo miejsca zostało poświęcone Komisji Budowania Pokoju, która wypełniła lukę instytucjonalną w ONZ w zakresie pomocy państwom wychodzącym z konfliktów zbrojnych. Kilka refleksji zostanie poświęconych szczególnemu problemowi migracji i trwającemu najnowszemu kryzysowi związanemu z migracją i uchodźstwem do państw Unii Europejskiej z Syrii, Iraku, Somalii czy Erytrei. Ustalenia z rozdziału I stworzyły teoretyczne podstawy analizy treści przeprowadzonej w rozprawie habilitacyjnej.

Rozdział II porusza bardziej szczegółowo zagadnienia operacji pokojowych ONZ i ich ewolucji, w tym tymczasowej administracji, w takim zakresie, w jakim mają one przełożenie na budowanie pokoju i zapewnianie bezpieczeństwa ludzkiego. W tym samym rozdziale przedstawiona została interwencja humanitarna, którą można określić jako „bezpieczeństwo ludzkie w akcji” i koncepcja „odpowiedzialności za ochronę” mająca w zasadzie zastąpić tę pierwszą, a która nie stanowi niestety satysfakcjonującej odpowiedzi na trwające kryzysy humanitarne, głównie z powodu mechanizmu podejmowania decyzji i braku woli politycznej. Ostatnie punkty rozdziału II dotyczyły będą pomocy humanitarnej i rozwojowej, które są konieczne dla odbudowy państwa i zapewnienia w nim pokoju i bezpieczeństwa ludności oraz Milenijnych Celów Rozwoju i będących ich kontynuacją Celów Zrównoważonego Rozwoju. Ich realizacja jest kluczowa dla zapewnienia rozwoju, pokoju i bezpieczeństwa ludzkiego, gdyż to wzrost gospodarczy, a nie siła militarna przyczynia się do zwiększenia stopy życiowej jednostek i bezpieczeństwa narodowego, co w prostej linii przekłada się także na bezpieczeństwo międzynarodowe. Jak wielokrotnie wskazywano w rozprawie, wola polityczna jest kluczową zmienną niezależną decydującą o skuteczności działań podejmowanych w ramach budowania pokoju.

Rozdział III dotyczył szerokiego zagadnienia rządów prawa, poszanowania praw człowieka, karania zbrodniarzy międzynarodowych i sprawiedliwości tranzytywnej. Wszystkie te zagadnienia ściśle się ze sobą wiążą, dlatego też zostały umieszczone w jednym

rozdziale. Promocja rządów prawa stanowi część budowania pokoju. W rozdziale tym przedstawiono takie instytucje jak komisje prawdy i pojednania oraz międzynarodowe trybunały karne. Istotną część rozdziału stanowiło wskazanie wad i zalet sprawiedliwości retrybutywnej i naprawczej. Rozdział zwięźcza zasygnalizowanie potencjalnej roli Rady Praw Człowieka ONZ w walce z bezkarnością sprawców zbrodni międzynarodowych.

W Rozdziale IV został zaprezentowany problem budowania społeczeństwa obywatelskiego i rola organizacji pozarządowych dla budowania pokoju i zapewniania bezpieczeństwa ludzkiego. Wskazano w nim różne rodzaje statusu konsultacyjnego organizacji pozarządowych w ONZ, dające im możliwość zabierania głosu i wyrażania swojego stanowiska na forum tej powszechnej i globalnej organizacji. Również w tym rozdziale kilka refleksji poświęcono miastom jako głównym ośrodkom budowy i funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego.

W Rozdziale V krótko scharakteryzowano broń małą i lekką, jej obecność i proliferację, regulacje prawne dotyczące takiej broni oraz znaczenie rozbrojenia, demobilizacji i reintegracji dla budowania pokoju. Obecność i obrót taką bronią znacznie utrudnia osiągnięcie pokoju, jako że przyczynia się do przedłużania konfliktu zbrojnego oraz do zwiększania cierpień ludzkich, przede wszystkim osób cywilnych. Tym samym nie służy zapewnieniu bezpieczeństwa ludzkiego. Z drugiej strony bardzo często to właśnie destabilizacja danego państwa powoduje popyt na małą i lekką broń dla zapewnienia sobie bezpieczeństwa osobistego.

W ostatnim – VI rozdziale poruszone zostały zagadnienia niezwykle istotne z punktu widzenia bezpieczeństwa ludzkiego i budowania pokoju, takie jak „państwa upadłe”, zagrożenia asymetryczne przez nie generowane, w tym terroryzm międzynarodowy i „wojna z terroryzmem”. Została także przedstawiona najnowsza ONZ-owska globalna strategia walki z terroryzmem.

Rozprawę zamykają Wnioski uzyskane w procesie badań. Zawierają one odpowiedzi na pytania badawcze oraz odniesienie się do hipotez postawionych we wstępie. Postawione hipotezy zostały zweryfikowane pozytywnie. W rozprawie wykazano ścisłe związki występujące między budowaniem pokoju a bezpieczeństwem ludzkim. Można uznać, że występuje tu wręcz swego rodzaju sprzężenie zwrotne – budowanie pokoju przyczynia się do zapewnienia bezpieczeństwa ludzkiego, a to ostatnie może być w pełni realizowane w warunkach pokoju. Budowanie pokoju przyczynia się do zapewnienia bezpieczeństwa ludzkiego, a bezpieczeństwo ludzkie do budowania pokoju, a wszystko to przekłada się na realizację wspólnego celu czyli zwiększenie globalnego pokoju, stabilizacji i bezpieczeństwa. Koncepcje te w pewnym stopniu – w warunkach konfliktu zbrojnego i sytuacji pokonfliktowej – się wręcz zazębiają (zachodzą na siebie). Wskazano również na ścisły związek między

budowaniem pokoju i bezpieczeństwem ludzkim a odbudową słabych państw lub wręcz „państw upadłych” – realizacja wskazanych koncepcji pozwala skierować „państwa upadłe” na ścieżkę rozwoju i osiągnięcie stanu sprawnego funkcjonowania. Wiele „państw upadłych” znajduje się w stanie wewnętrznego konfliktu zbrojnego i pierwszym niezbędnym krokiem do powrotu do sprawnego funkcjonowania państwa jest zaprowadzenie w nim pokoju. Kolejnym etapem jest pobudzenie rozwoju, który w perspektywie długoterminowej przyczyni się do wygenerowania stanu bezpieczeństwa ludzkiego. Jak więc widać, budowanie pokoju i w tym przypadku spełnia instrumentalną rolę wobec zapewnienia bezpieczeństwa ludzkiego.

W polskiej literaturze koncepcja bezpieczeństwa ludzkiego w relacji do budowania pokoju nie została poddana głębszej analizie. Dużo pisano na temat poszczególnych zagadnień mieszczących się w ramach obu tych zagadnień, jednak nie ma monografii poświęconej tym zagadnieniom i ich wzajemnej relacji. Dlatego też autorka ma nadzieję, że rozprawa pozwoli wypełnić tę lukę. Kwestie dotyczące współczesnego bezpieczeństwa, w tym skonstruowania jego modelu obejmującego pojawiające się nowe zagrożenia i wyzwania, wymagają dalszych badań. Proponowany model bezpieczeństwa ludzkiego w relacji do budowania pokoju ma na celu zwiększenie globalnego pokoju i bezpieczeństwa. Model ten powinien opierać się na współpracy państw oraz innych uczestników stosunków międzynarodowych. Powinien obejmować bezpieczeństwo całościowo, holistycznie, a nie sektorowo. Taki model mógłby być realizowany w ramach uniwersalnej organizacji międzynarodowej, jaką jest ONZ przy odpowiedniej współpracy z innymi organizacjami międzynarodowymi takimi jak Unia Europejska, Unia Afrykańska, Organizacja Państw Amerykańskich, Liga Państw Arabskich i NATO.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych

- Szczegółowy wykaz moich publikacji zawiera załącznik nr 4 do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego. Moje badania mieszczą się w ramach takich subdyscyplin nauki o stosunkach międzynarodowych jak: studia bezpieczeństwa (bezpieczeństwo ludzkie, bezpieczeństwo międzynarodowe), instytucje międzynarodowe (prawa człowieka, etyka międzynarodowa, prawo międzynarodowe oraz organizacje międzynarodowe).
- Po podjęciu pracy w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu moja praca badawcza koncentrowała się na zagadnieniach związanych z sytuacją zatrzymanych w Guantanamo Bay, co było motywowane chęcią dalszego zajmowania się tematem rozprawy doktorskiej, gdyż zagadnienie to jest wciąż aktualne i ważne. Ponadto zajmowałam się i nadal zajmuję międzynarodowym prawem humanitarnym, w tym w szczególności kwestią karania za zbrodnie wojenne i przestrzeganiem prawa

humanitarnego. Moje zainteresowania badawcze obejmują także zbrodnię wymuszonych zaginięć, której poświęciłam odrębną monografię „Wymuszone zaginięcia. Wybrane zagadnienia” (wydana w 2009 r.). W celu zebrania materiałów do napisania tych artykułów, a przede wszystkim monografii odbyłam dwa staże naukowe w bibliotece Akademii Prawa Międzynarodowego w Hadze (w 2006 i 2007 roku).

- Niezależnie od prac nad artykułami zaczęłam pisać kolejną monografię poświęconą kontroli przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego w orzecznictwie międzynarodowych trybunałów karnych *ad hoc* czyli Międzynarodowego Trybunału Karnego ds. Zbrodni w byłej Jugosławii oraz Międzynarodowego Trybunału Karnego ds. Zbrodni w Rwandzie. Przygotowałam także monografię w języku angielskim zatytułowaną „Genocide in the jurisprudence of the ad hoc international criminal tribunals”, która została wydana w 2012 r. i mieściła się w zakresie badań dotyczących zbrodni międzynarodowych.
- Moja kolejna monografia „Bezpośredni udział w działaniach zbrojnych w świetle międzynarodowego prawa humanitarnego” została opublikowana w 2013 r. Dotyczy ona bardzo ważnego i nieporuszanego dotąd zbyt dokładnie w polskiej literaturze polskiej zagadnienia. W książce tej próbowałam m. in. zdefiniować pojęcie bezpośredniego udziału w działaniach zbrojnych oraz określić konsekwencje takiego udziału dla osób cywilnych. Jest to pierwsza w Polsce monografia poświęcona temu zagadnieniu.
- W 2014 r. wydałam podręcznik „Międzynarodowe prawo humanitarne”, który został napisany głównie z myślą o studentach prawa, stosunków międzynarodowych i wojskoznawstwa. Do napisania tego podręcznika skłonił mnie fakt prowadzenia wykładu z międzynarodowego prawa humanitarnego oraz konwersatoriów z tego zakresu. Podręcznik ten w dużej mierze podsumowuje moje dotychczasowe badania dotyczące międzynarodowego prawa humanitarnego.
- Łączna liczba publikacji wydanych po obronie pracy doktorskiej wynosi 55 (w tym 8 monografii włączając w to jedną po angielsku), a 9 kolejnych czeka na publikację (potwierdzenie przyjęcia do druku). Wśród nich znajdują się różne formy, jak artykuły, w tym w czasopismach zagranicznych (European Journal of International Law i Chinese Journal of International Law umieszczone na liście filadelfijskiej), rozdziały w publikacjach zbiorowych oraz referaty pokonferencyjne. Łączna liczba wszystkich publikacji wynosi 65 (w tym 9 monografii).
- Wykaz moich osiągnięć dydaktycznych, popularyzatorskich oraz doświadczeń eksperckich znajduje się w załączniku nr 4 do wniosku o wszczęcie postępowania

habilitacyjnego.

- Po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych uczestniczyłam czynnie (tj. „z referatem”) w ok. 50 krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych (zob. załącznik nr 4).

6. Kierunki zainteresowań badawczych

- Badania, które podejmuję od rozpoczęcia pracy naukowej dotyczą kilku obszarów badawczych mieszczących się w ramach nauki o stosunkach międzynarodowych
- Pierwszy rozległy obszar moich badań dotyczy instytucji stosunków międzynarodowych, w ramach którego mieszczą się publikacje dotyczące prawa międzynarodowego, relacji między etyką międzynarodową, normami politycznymi i prawnymi oraz aksjologią w stosunkach międzynarodowych, międzynarodowej ochrony praw człowieka (publikacje dotyczące orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, zwłaszcza w zakresie wymuszonych zaginięć, praw ludów tubylczych oraz przeciwdziałania dyskryminacji osób homoseksualnych). W ramach instytucji stosunków międzynarodowych najbardziej rozwiniętą moją specjalizacją jest międzynarodowe prawo humanitarne w ujęciu zintegrowanym z międzynarodową ochroną praw człowieka. W moich publikacjach z tego zakresu podnoszę m.in. takie problemy, jak interwencja humanitarna, status zatrzymanych w Guantanamo Bay, karanie zbrodni wojennych oraz ocena orzecznictwa międzynarodowych trybunałów karnych *ad hoc* i trybunałów hybrydowych.
- Druga płaszczyzna badań obejmuje problematykę badań bezpieczeństwa. Mieszczą się w jej ramach publikacje dotyczące zagrożeń dla bezpieczeństwa generowanych przez „państwa upadłe”, „wojny z terroryzmem”, budowania pokoju, bezpieczeństwa ludzkiego, roli miast w zapewnieniu bezpieczeństwa ludzkiego i międzynarodowego. Płaszczyzna ta łączy się z poprzednią w tym sensie, że obejmuje także publikacje dotyczące prawnych podstaw i uwarunkowań bezpieczeństwa, w tym znaczenia i roli prawa międzynarodowego dla bezpieczeństwa i pokoju.

7. Wyróżnienia

- Staralam się być aktywna badawczo i zostało to dostrzeżone również przez Fundację na Rzecz Nauki Polskiej, która przyznała mi stypendium konferencyjne (uczestnictwo w międzynarodowych kongresach, sympozjach i konferencjach naukowych) na wyjazd na międzynarodową konferencję naukową na Cyprze we wrześniu 2011 roku.
- Ponadto chciałabym wspomnieć, że w 2007 r. moja rozprawa doktorska oraz dorobek naukowy stały się podstawą dla przyznania mi przez Rektora UMK indywidualnej nagrody IV stopnia za osiągnięcia uzyskane w dziedzinie naukowo-badawczej. Za rozprawę doktorską uzyskałam także II nagrodę w XI edycji konkursu im. prof. Remigiusza Bierzanka (PCK) na najlepsze prace licencjackie, magisterskie i doktorskie (w 2008 roku).
- W roku 2013 uzyskałam - indywidualne wyróżnienie Rektora UMK za osiągnięcia uzyskane w dziedzinie naukowo-badawczej w 2012 r., a w 2010 r. indywidualne wyróżnienie Rektora UMK za osiągnięcia w dziedzinie naukowo-badawczej w 2009 r., w tym za monografię „Wymuszone zaginięcia”.

8. Granty i stypendia:

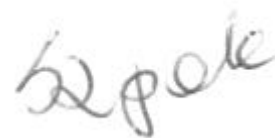
- W 2011 r. uzyskałam stypendium konferencyjne Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej (uczestnictwo w międzynarodowych kongresach, sympozjach i konferencjach naukowych);
- Przyznano mi również stypendium habilitacyjne UMK na okres 1 lipca 2011 r. do 30 czerwca 2013 r.;
- W 2011 r. otrzymałam grant wydziałowy WPiSM UMK nr 473-PSM;
- W 2010 r. otrzymałam grant UMK nr 410 PSM na realizację tematu „Implementacja międzynarodowego prawa humanitarnego w orzecznictwie międzynarodowym”;
- W 2009 r. przyznano mi grant UMK nr 449-NH na realizację tematu „Implementacja międzynarodowego prawa humanitarnego w orzecznictwie międzynarodowym”;
- W 2009 r. uzyskałam grant UMK dla Młodych pracowników naukowych na kwerendę biblioteczną w Hadze (biblioteka Akademii Prawa Międzynarodowego).

Udział w kolegiach redakcyjnych czasopism naukowych, recenzowanie publikacji oraz członkostwo w grupach badawczych:

- Jestem członkinią grupy Philosophy of Law in the Arctic (działającej w ramach Uniwersytetu UArctic - <http://www.uarctic.org/news/2015/11/thematic-network-on-arctic-law-establishes-new-sub-group-philosophy-of-law-in-the-arctic/>) – od 2015 r.
- W 2016 r. byłam recenzentką artykułu do “Polish Political Science Yearbook”;
- W 2015 r. byłam recenzentką artykułu do piątego numeru „Poliarchii”, studenckiego czasopisma naukowego Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego (2015 r.);
- Jestem recenzentką „International Law Research” (ISSN 1927-5234 (Print) ISSN 1927-5242; od 15.05.2013);
- Jestem recenzentką „Review of European Studies” – 01.01.2015-31.12.2016;
- W 2014 r. byłam recenzentką „Hominibus” (<http://homines.wspia.pl/>).

9. Funkcje pełnione w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika

- W latach 2012-2015 wchodziłam w skład Komisji Dyscyplinarnej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika dla Doktorantów;
- Jestem pełnomocniczką Dziekana WPiSM ds. kierunku Bezpieczeństwo narodowe – od 2015 r. oraz byłam osobą odpowiedzialną za przygotowanie wniosku o otwarcie tego kierunku.

.....
Podpis wnioskodawcy